

УДК 37.034.378

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2023-106-2-95-106>

ВЕКТОР ДУХОВНОСТІ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

С. В. Ковалевський

ORCID 0000-0002-4708-4091

Л. В. Кошева

ORCID 0000-0003-1711-1340

У статті розглянуто чинники синергії систем і процесів у відбудові України, які базуються на унікальному векторі духовності української нації. Визначено характерні особливості сьогодення та наближення освітніх систем України до провідних європейських країн, їхнього впливу на соціальний та економічний розвиток, виробництво і споживання матеріальних і духовних цінностей й на рівень добробуту широких верств населення саме в світлі відбудови України. Передбачено забезпечення високої конкурентоспроможності країни та формування інноваційної моделі економічного розвитку. Визначено, що на рівні спорідненості світоглядних цінностей України з євроатлантичною спільнотою виникає Духовно-культурна спорідненість, яка також є одним з вимірів вектору духовності. Аргументовано, що сучасне реформування освіти докорінно відрізняється від усіх попередніх тим, що вперше здійснюється не на основі державно-класових ідеологічних запитів, а за ідеями смисло-ціннісного буття людини, за логікою її еволюційного розвитку. Визначено, що основною парадигмою розвитку вектору духовності здобувачів освіти в умовах війни є створення безпечних умов для навчання, постійна психологічна підтримка, залучення батьків до освітнього процесу, емоційна безпека та підвищення рівня задоволення соціальних і духовних потреб.

З урахуванням викликів, наведених в цієї роботі, слід творчо і системно розвивати комплексну роз'яснювально-пропагандистську роботу щодо духовної та культурної спорідненості України та євроатлантичної спільноти у ключових сферах життєдіяльності суспільства. Історичний шанс перемогти агресора дозволить Україні відновити територіальну цілісність, відбудувати економіку та соціальну сферу, створити умови для глибокої модернізації в науковій та освітній галузях на підставі системо утворюючого вектору духовності українців.

Ключові слова: духовність, синергія, інтеграція, духовні цінності, національна самосвідомість, моральність, громадська позиція.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. За оцінками Уряду країни, Групи Світового банку, Європейської Комісії та Організації Об'єднаних Націй, на реконструкцію та відновлення України за один рік з моменту вторгнення агресора в Україну 24 лютого 2022 року до першої післявоєнної річниці 24 лютого 2023 року необхідно понад 411 мільярдів доларів США, включно з державним та приватним фінансуванням за понад десять років (Світовий банк: *відбудова України триватиме 10 років...*, 2022). Енергетична інфраструктура, житло, критична інфраструктура, економіка та гуманітарне розмінування – ось п'ять пріоритетів України та її партнерів цього року. Прямі збитки, завдані будівлям та інфраструктурі, оцінюються у понад 135 мільярдів доларів США, причому основними секторами, що постраждали, є житловий сектор (37%), транспорт (26%), енергетика (8%), торгівля і промисловість (8%) та сільське господарство (6%) (Гордніченко, Сологуб, Беатріс Ведер ді Мауро, 2022). Значної шкоди завдано також сільському господарству. Однак, окрім державних інвестицій та підтримки партнерів з розвитку, необхідні масштабні приватні інвестиції для збільшення фінансового потенціалу для відновлення та реконструкції (The World Bank Ukraine, 2023). Для цього потрібен ключовий ресурс – людський, який є чинником системної та процесної синергії у відновленні України. Можливою рушійною силою в цьому напрямі є насамперед синергія, що базується на унікальному векторі української етнічної духовності. При цьому слід зазначити, що поняття «вектор» дозволяє пояснити зміст взаємозв'язків між реальними об'єктами і процесами в напрямку реалізації важливої ролі української духовності в усіх аспектах діяльності суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Морально-ідеологічна криза, що спостерігалася через відсутність національного консенсусу щодо базових цінностей державотворення, розв'язувалася через посилення спроможності суспільства протистояти зовнішнім ворогам та євроінтеграційним процесам і знайшла своє вирішення у формуванні цінностей та громадянськості серед дітей та молоді (Зеленько, 2021, с. 38). Це має відбуватися з урахуванням прикладів героїчної боротьби, які мають вагоме місце в національній пам'яті українського народу, на відміну від принципу емерджентності, внутрішньої синергії, який вимагає врахування духовних цінностей народу, особливостей духовності та культурно-історичних традицій при осмисленні спрямованості українського руху. Тому

в світлі відбудови України важливе місце має займати врахування сучасних особливостей української системи освіти та її близькості до основних європейських країн, соціально-економічного розвитку, виробництва і споживання матеріальних і духовних цінностей та її впливу на добробут широких верств населення.

Кожна країна має свої духовні, культурні та психологічні відмінності, які проявляються у втіленні ідей, принципів та життєвих цінностей загальноєвропейського освітнього підходу. Одним з основних напрямів інтеграції є активна популяризація культурно-історичних традицій, багатой духовної спадщини та досягнень України в європейському освітньому та соціокультурному просторі (Завгородня, Куліш, та ін., 2020, с. 42). Це свідчить про тенденцію до гармонізації кращих здобутків європейської системи освіти з багатими культурно-історичними традиціями, духовними цінностями України та нашими здобутками в галузі освіти.

Україна з 2005 року є учасником Болонського процесу, який передбачає реалізацію низки стратегічних цілей. Це: самореалізація особистості на високому інтелектуальному та духовному рівні, масштабна підготовка висококваліфікованої робочої сили, ефективний розвиток людського капіталу, забезпечення високої конкурентоспроможності країни, створення інноваційних моделей розвитку економіки та забезпечення європейського рівня добробуту і соціального захисту громадян (Болонський процес в Україні: плюси і мінуси, 2013). Однак, якщо ми визнаємо спільність, духовну та культурну спорідненість між українськими цінностями та цінностями євроатлантичної спільноти, ми повинні прийняти теорію і практику повної свободи трансформації ідентичності, яка охоплює всі аспекти людського життя: політичні, економічні, екологічні, демографічні, соціокультурні та духовні. На цьому шляху необхідно усвідомити, що Україна не йде і не «повертається» до Європи, а сама є Європою і бере участь у формуванні європейських цінностей у теперішньому, минулому і майбутньому (Україна є результатом розширення Заходу на Схід – історик Ярослав Грицак, 2023). Слід розуміти, що на рівні світоглядно-ціннісної спорідненості виникає духовно-культурна спорідненість, яка також є одним із вимірів вектору духовності. Цей вимір визначає динамічну духовну реальність, що творчо розвивається, а психокультурна сфера виражає різні форми культурного життя. Таке розуміння дозволяє краще діагностувати стан розвитку суспільства і те, які потенційні можливості українці мають використати для того, щоб ефективно реалізувати євроатлантичний вектор і перетворити його на духовний, культурний і цивілізований обмін між цивілізованими країнами.

Мета дослідження. Метою цієї статті є визначення чинників синергії систем і процесів у відбудові України, виходячи з унікального вектору української національної духовності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поки армія захищає країну на полі бою, важливо, щоб фахівці професійно-технічної освіти захищали освітній фронт. Минулого року 48 відсотків скарг, які вони отримали, стосувалися вибору професії. Іншими словами, люди сьогодні дійсно потребують допомоги у виборі професії. Зокрема, люди змінюють професію близько 8-10 разів протягом життя. Професійний світ змінюється дуже швидко завдяки технологіям і, на жаль, на нього також впливають військові дії (Правильний вибір професії – успішне майбутнє, 2023). Тому це питання є дуже актуальним сьогодні для молоді, дітей та дорослих, які переживають наслідки внутрішньої міграції, а також для тих, хто виїжджає за кордон. Саме тому створення центрів компетенцій, одним із завдань яких є співпраця з роботодавцями для допомоги молодим людям у визначенні професійного шляху та реалізації програм ранньої та пізньої професійної орієнтації, є дуже важливим (Центри компетенцій: ELEKS про ефективність системного навчання спеціалістів для IT-ринку, 2022).

Цінності можуть бути як декларованими, формальними, так і неформальними і впровадженими в життя людей і суспільств (Шусть, 2010, с. 72). У цьому контексті важливо розрізняти поняття «психокультурна сфера» та «психокультурний вимір». У психокультурній сфері цінності проявляються в діяльності інститутів, які підтримують їх функціонування в суспільстві, тоді як у сфері психокультурного виміру цінності проявляються неформально в житті людей. Неформальна освіта оптимально задовольняє освітні потреби різних груп населення, допомагає їм освоювати нові соціальні ролі, сприяє духовному розвитку, самоосвіті та самовдосконаленню. В Україні центри освіти дорослих сприяють розвитку людського капіталу та соціально-економічному розвитку суспільства.

У фазі відновлення буде продовжено розпочаті реформи, спрямовані на розвиток та зміцнення людського потенціалу країни, зокрема продовження реформування НУШ, створення мережі сучасних навчальних закладів, реалізацію стратегії розвитку вищої освіти та підготовку кваліфікованих фахівців. Особливу увагу буде приділено створенню необхідних умов для інноваторів та науковців, які сприятимуть розвитку інноваційної економіки. Завдяки підтримці ЄС на політичному, професійному та інституційному рівнях Україна матиме можливість забезпечити стійкість української освіти та науки під час війни та отримати підтримку для післявоєнної відбудови (План відновлення України передбачає інвестиції в освіту, 2022).

Система освіти сьогодні надзвичайно тісно пов'язана з матеріальними і духовними засадами минулого і сьогодення. На думку І. Беха, сучасна освітня реформа принципово відрізняється від усіх попередніх реформ тим, що в її основі лежать не ідеологічні вимоги держави і класу, а виключно уявлення про цінність людського існування та логіку його еволюційного розвитку (Бех, 2018, с. 185). Ця логіка передбачає повноцінний інтелектуальний і духовний розвиток та всебічну творчу самореалізацію кожної особистості.

Тому основними парадигмами розвитку духовного вектору учнівської молоді в умовах воєнного часу є створення безпечного навчального середовища, постійна психологічна підтримка, залучення батьків до освітнього процесу, духовна безпека та подальше задоволення соціальних і духовних потреб.

Відповідно до Концепції національної безпеки України, основними об'єктами національної безпеки є людина – її права і свободи, суспільство – його духовні і матеріальні цінності, держава – конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність кордонів. У контексті питань державної безпеки, громадської безпеки та безпеки особистості постає проблема забезпечення безпечного професійного середовища в умовах воєнного стану, що потребує низки державних і громадських гарантій сталого розвитку, захисту фундаментальних інтересів держави, джерел морального і матеріального добробуту та захисту від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Соціальна політика є невід'ємною частиною внутрішньої політики держави та важливим вектором у загальній системі управління. Зрештою, вона критично залежить від стану економіки країни. Реалізація соціальної політики держави зазвичай базується на задоволенні матеріальних, культурних і духовних потреб громадян, формуванні гармонійно розвинених членів суспільства, національної ідентичності та духовно-ціннісного розвитку, які втілюються в результатах продуктивної діяльності, що відображають досягнутий рівень розвитку, світоглядних знань, формує єдину систему і цілісне уявлення про загальнолюдські та національні духовні і культурні цінності, виховує самостійність і критичний дух, дає розуміння національних інтересів.

Загалом, цілями європейської інтеграції української освіти слід вважати, по-перше, забезпечення академічної мобільності студентів та викладачів, що дозволить їм користуватися перевагами конкретних вищих навчальних закладів та слухати лекції конкретних професорів. По-друге, освіта з чіткою орієнтацією на майбутню практичну професійну діяльність випускників; по-третє, постійна уніфікація змісту та організації навчального

процесу в межах Європейського Союзу; по-четверте, інноваційність у стратегічному розвитку освіти відповідно до науково-технічного та соціального прогресу; по-п'яте, розвиток творчого потенціалу студентів та сприяння його максимальній реалізації; по-шосте, життєвих цінностей, духовності та культури, виховання у студентів гуманістичної системи толерантності та відповідальності (Кошева, 2006, с. 205).

Зміст освіти в університетах спрямований на створення сприятливих умов для особистісного та професійного розвитку студентів, формування професійної та загально-культурної компетентності, духовності, моральності, патріотизму, громадянської позиції, працелюбності, відповідальності, організованості, самостійності, ініціативності, дисциплінованості, здатності до творчого самовираження, прихильності до здорового способу життя та культурних цінностей випускників закладів вищої освіти. Метою є створення сприятливих умов для формування базових якостей. Велику увагу слід приділяти вихователям, вчителям і викладачам. Робота педагогів базується на кількох ключових освітніх напрямках. Всі вони взаємопов'язані та взаємодоповнюють один одного і спрямовані на формування не лише висококваліфікованих фахівців, а й громадян з високими духовними та моральними якостями, патріотів своєї країни. Така діяльність спрямована на формування прошарку інтелігенції з високою національною свідомістю та відповідальністю перед країною. І в цьому напрямку суспільні науки відіграють все більшу роль у вирішенні завдань формування професійної та політичної культури, соціально-морального розвитку студентів та розквіту їх творчого потенціалу.

Професійна підготовка майбутніх фахівців передбачає розвиток у студентів базових компетенцій, які неможливо сформувати без зразка, еталона. Це професійний ідеал, модель, яка включає як професійні, так і особистісні елементи (Кошева, 2021, с. 225). Основи такої моделі закладені в нормативних документах, що регламентують освітній процес у навчальних закладах, зокрема в державних освітніх стандартах та в освітньо-професійних і наукових програмах, які наразі розробляються в українських університетах. Однак роль викладачів у формуванні духовно-моральних якостей у студентів є унікальною.

Основними методологічними принципами професійного розвитку на багатовимірних векторах духовності є системність, цілісність, людиноцентризм, розвиток особистості, поєднання різних форм духовного освоєння дійсності з різних джерел, органічне поєднання локального і глобального, національного і загальнолюдського. Всі ці принципи мають бути переосмислені в період післявоєнної відбудови України.

Наукова діяльність розвивалася і розвиватиметься завдяки організаціям, які набули компетенцій та досвіду, необхідних для її здійснення. Ці організації покликані виявляти ранні ознаки здатності займатися науковою діяльністю, а також наставляти, розвивати і підтримувати майбутніх науковців. У післявоєнний період на державу та освіту покладено багато обов'язків. Одним із них є відбудова інфраструктури житла та навчальних закладів. Саме фінансування освіти забезпечує платформу для розвитку науки, включаючи школи, технікуми та університети. Завдяки лабораторіям, майстерням та спеціально обладнаним аудиторіям можна розвивати та підтримувати науковий потенціал молодого покоління. Лабораторії та комп'ютерні класи дають учням можливість експериментувати, досліджувати та знаходити нові шляхи вирішення конкретних наукових проблем. Дослідницький потенціал студентів – це постійна тенденція незалежно від часового періоду.

Наступним етапом відновлення економіки України після завершення військового конфлікту має стати перехід до стратегії сталого розвитку. Під сталим розвитком країни розуміють баланс інтересів між економічним, соціальним, демографічним, екологічним і духовним розвитком, конкурентоспроможність країни в умовах п'ятого і шостого технологічних укладів та якість життя її громадян на рівні розвинених країн. З цією метою має бути розроблений проект економіки майбутнього, який враховує виведення бізнесу з тіні шляхом заміни всіх існуючих податків на єдиний пакет прибуткових і регулюючих податків (рентні, митні, акцизні та екологічні податки) для забезпечення поступового зростання макроекономіки і національного доходу. Необхідність – завершення адміністративної реформи і децентралізації (роздержавлення) в країні, щоб в Україні могли комфортно жити люди різних духовностей, різних національностей і різних етнічних груп населення. Однак духовні, моральні та емоційні елементи людини не нормально реалізуються як істоти, яка активно ставиться до світу і духовно пов'язана з ним не тому, що живе для себе, а тому, що відчуває себе єдиним цілим з усім живим, що перебуває у сфері її впливу. За цих обставин виникає нагальна потреба в захисті інтелектуальних і духовних здобутків людства та окремих народів, які є їхніми найціннішими скарбами. Загальнолюдські цінності, такі як морально-етичні норми, світоглядні ідеали та духовні принципи, що передаються з покоління в покоління, об'єднують весь духовний досвід суспільства, визначають сутність людського буття, об'єднують різні нації та гарантують цілісність всього людського роду.

Однак неможливо не вказати на мову як на фундаментальний, світоглядний елемент, що формує вектор духовності. Мова є провідником

цінностей і засобом продукування цінностей суспільства та його культури навчання впродовж життя. Саме неформальна освіта може найкращим чином задовольнити освітні потреби різних груп населення в навчанні впродовж життя, допомогти їм освоїти нові соціальні ролі та сприяти духовному розвитку, самоосвіті та особистісному зростанню (Лук'янова, 2021. с. 14). У нашій країні роль і значення центрів освіти дорослих як провайдерів освітніх послуг, що сприяють розвитку людського капіталу та соціально-економічному розвитку суспільств в умовах нестабільного світу, недооцінені.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

1. З урахуванням викликів, наведених в цієї роботі необхідно системно розвивати комплексну роз'яснювально-пропагандистську роботу щодо духовної та культурної спорідненості України та євроатлантичної спільноти у ключових сферах життєдіяльності суспільства. Історичний шанс перемогти агресора дозволить Україні відновити територіальну цілісність, відбудувати економіку та соціальну сферу, створити умови для глибокої модернізації в науковій та освітній галузях на підставі системо утворюючого вектору духовності українців.

2. Визнаючи спільність цінностей і духовну та культурну спорідненість між Україною та євроатлантичною спільнотою, слід взяти до подальшого розвитку теорію і практику свободи повної трансформації ідентичності.

3. Європейський та євроатлантичний вектори України мають реалізовуватися як результат органічного інноваційного розвитку в економічній, політичній, освітній, науковій, духовній та творчій сферах.

4. Неперервна освіта для українців має ґрунтуватися на мотиваційному впливі духовно-культурної свідомості українців і використовуватися як важливий чинник розвитку їхнього інтелектуального потенціалу.

Література

1. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ – Чернівці : Букрек, 2018. 320 с.
2. Болонський процес в Україні: плюси і мінуси. URL: <http://www.euroosvita.net/prog/print.php/prog/print.php?id=1682> (дата звернення: 05.06.2023).
3. Відбудова України: принципи та політика / за ред. Юрія Гордніченка, Ілони Сологуб, Беатріс Ведер ді Мауро. URL: https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf (дата звернення: 05.06.2023).
4. Зеленько Г. Кризи політичного розвитку в Україні: причини та зміст. *Політичні дослідження: укр. наук. журнал*. 2021. № 2. С. 33–61.
5. Кошева Л. В. Мотиваційно-ціннісне ставлення до якості підготовки фахівців як парадигма майбутнього. *Інноваційна педагогіка : наук. журнал*. Запоріжжя : Гельветика, 2021. № 37. С. 224–230.

6. Кошева, Л. Сучасні освітні орієнтири підготовки студентів в університеті. *Acta Paedagogica Volyniense*. 2021. № 4. С. 99–104. DOI: <https://doi.org/10/32782/apv/2021.4.15>
7. Кошечая Л. В. Системность педагогических технологий в формировании личностных качеств специалистов: Опыт и перспективы подготовки специалистов и Болонский процесс : материалы научно-методической конференции профессорско-преподавательского состава ДГМА (г. Краматорск, 21 февраля – 1 марта 2005 г.) / под общ. ред. проф. С. В. Ковалевского. Краматорск, 2006. С. 197–207.
8. Лук'янова Л. Б. Концепція освіти дорослих в Україні. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи* : зб. наук. праць. Київ, 2011. Вип. 3. Ч. 1. С. 8–16.
9. План відновлення України передбачає інвестиції в освіту. URL: https://znayshov.com/News/Details/plan_vidnovlennia_ukrainy_peredbachaie_investytsii_v_osvitu (дата звернення: 05.06.2023).
10. Правильний вибір професії – успішне майбутнє. URL: <https://naurok.com.ua/trening-pravilniy-vibir-profesii--uspishne-maybutne-108298.html> (дата звернення: 05.06.2023).
11. Світовий банк: відбудова України триватиме 10 років, у 2023 р. потрібно знайти ще \$11 млрд. URL: <https://finbalance.com.ua/news/svitoviy-bank-vidbudova-ukravitrativtime-10-rokiv-u-2023-mu-potribni-shche-11-mlrd> (дата звернення: 05.06.2023).
12. Україна є результатом розширення Заходу на Схід – історик Ярослав Грицак. URL: <https://hromadske.ua/posts/ukrayina-ye-rezultatom-rozshirennya-zahodu-nashid-istorik-yaroslav-gricak> (дата звернення: 05.06.2023).
13. Центри компетенцій: ELEKS про ефективність системного навчання спеціалістів для IT-ринку. URL: <https://dou.ua/forums/topic/32939/> (дата звернення: 05.06.2023).
14. Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції: матеріали міжнар. наук.-метод. конф., м. Суми, 29–30 травня 2020 р. / ред. колегія: В. М. Завгородня, А. М. Куліш та ін. Суми: Сумський державний університет, 2020. С. 266.
15. Шусть В. В. Ціннісно-історичні концепти як чинники традиційної системи виховання. *Актуальні проблеми психології: Етнічна психологія. Історична психологія. Психолінгвістика*. 2010. Т. IX. Ч. 5. С. 70–75.
16. The World Bank Ukraine. Rapid Damage and Needs Assessment: February 2022 - February 2023. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/P1801740d1177f03c0ab180057556615497> (дата звернення: 05.06.2023).

References

1. Bekh, I. D. (2018). *Osobystist na shliakhu do dukhovnykh tsinnostei* : monohrafiia [Personality on the way to spiritual values: monograph]. Kyiv – Chernivtsi : Bukrek (ukr).
2. Bolonskyi protses v Ukraini: plusy i minusy. [The Bologna process in Ukraine: pros and cons]. Retrieved from: <http://www.euroosvita.net/prog/print.php/prog/print.php?id=1682> (date of appeal: 05.06.2023) (ukr).

3. Vidbudova Ukrainy: pryntsyipy ta polityka [Reconstruction of Ukraine: principles and politics] / za red. Yurii Hordnichenka, Ilony Solohub, Beatrice Veder di Mauro. Retrieved from: https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf (date of appeal: 05.06.2023) (ukr).
4. Zelenko, H. (2021). Kryzy politychnoho rozvytku v Ukraini: prychny ta zmist [Crises of political development in Ukraine: causes and content]. *Politychni doslidzhennia: ukr. nauk. Zhurnal. No. 2. P. 33–61* (ukr).
5. Kosheva, L. V. (2021). Motyvatsiino-tsinisne stavlennia do yakosti pidhotovky fakhivtsiv yak paradyhma maibutnoho [Motivational and value attitude to the quality of specialist training as a paradigm of the future]. *Innovatsiina pedahohika: nauk. zhurnal. Zaporizhzhia: Helvetyka, No. 37. P. 224–230* (ukr).
6. Kosheva, L. (2021). Suchasni osvitni oriientyry pidhotovky studentiv v universyteti [Modern educational guidelines for training students at the university]. *Acta Paedagogica Volyniense. No. 4. P. 99–104* (ukr).
7. Koshevaya, L. V. (2006). Sistemnost pedagogicheskikh tehnologij v formirovanii lichnostnykh kachestv specialistov: Opyt i perspektivy podgotovki specialistov i Bolonskij process [The systematic nature of pedagogical technologies in the formation of personal qualities of specialists: experience and prospects of specialist training and the Bologna process]. Kramatorsk. P. 197–207 (rus).
8. Lukianova, L. B. (2011). Kontseptsii osvity doroslykh v Ukraini. [The concept of adult education in Ukraine]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektivy : zb. nauk. prats. Kyiv. Vol. 3. Part 1. P. 8–16* (ukr).
9. Plan vidnovlennia Ukrainy peredbachaie investytsii v osvitu [Ukraine's recovery plan includes investments in education]. Retrieved from: https://znayshov.com/News/Details/plan_vidnovlennia_ukrainy_peredbachaie_investytsii_v_osvitu (date of appeal: 05.06.2023) (ukr).
10. Pravylnyi vybir profesii – uspushne maibutnie [The right choice of profession is a successful future]. Retrieved from: <https://naurok.com.ua/trening-pravilniy-vibir-profesi--uspushne-maybutne-108298.html> (date of appeal: 05.06.2023) (ukr).
11. Svitovyi bank: vidbudova Ukrainy tryvatyme 10 rokiv, u 2023 r. potribno znaity shche \$11 mlrd. [The World Bank: the reconstruction of Ukraine will take 10 years, in 2023 it is necessary to find another \$11 billion.]. Retrieved from: <https://finbalance.com.ua/news/svitoviy-bank-vidbudova-ukranyi-trivatime-10-rokiv-u-2023-mu-potribni-shche-11-mlrd> (date of appeal: 05.06.2023) (ukr).
12. Ukraina ye rezul'tatom rozshyrennia Zakhodu na Skhid – istoryk Yaroslav Hrytsak [Ukraine is the result of the expansion of the West to the East - historian Yaroslav Hrytsak]. Retrieved from: <https://hromadske.ua/posts/ukrayina-ye-rezul'tatom-rozshyrennya-zahodu-na-shid-istorik-yaroslav-gricak> (date of appeal: 05.06.2023) (ukr).
13. Tsenry kompetentsii: ELEKS pro efektyvnist systemnoho navchannia spetsialistiv dlia IT-ryнку [Competence centers: ELEKS on the effectiveness of system training of specialists for the IT market]. Retrieved from: <https://dou.ua/forums/topic/32939/> (date of appeal: 05.06.2023) (ukr).

14. Tsinnisno-orientovanyi pidkhid v osviti i vyklyky yevrointehratsii [Value-oriented approach in education and challenges of European integration]. *Materialy mizhnar. nauk.-metod. konf.*, m. Sumy, 29–30 travnia 2020 r. / red. kolehiia: V. M. Zavhorodnia, A. M. Kulish ta in. Sumy: Sumskyi derzhavnyi universytet. P. 266 (ukr).
15. Shust, V. V. (2010). Tsinnisno-istorychni kontsepty yak chynnyky tradytsiinoi systemy vykhovannia [Value-historical concepts as factors of the traditional education system]. *Aktualni problemy psykholohii: Etnichna psykholohiia. Istorychna psykholohiia. Psykholinhvistyka. T. IX. Part 5.* P. 70–75 (ukr).
16. The World Bank Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment: February 2022 - February 2023. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/P1801740d1177f03c0ab180057556615497> (date of appeal: 05.06.2023) (eng).

VECTOR OF SPIRITUALITY IN THE TRAINING OF SPECIALISTS FOR DEVELOPMENT OF UKRAINE

S. V. Kovalevskyi, L. V. Kosheva

The article examines the factors of synergy of systems and processes in the reconstruction of Ukraine, which are based on the unique vector of the spirituality of the Ukrainian nation. The characteristic features of the present and the approximation of the educational systems of Ukraine to the leading European countries, their influence on social and economic development, production and consumption of material and spiritual values, and on the level of well-being of broad sections of the population, precisely in the light of the reconstruction of Ukraine, are determined. Ensuring the high competitiveness of the country and forming an innovative model of economic development is foreseen. It was determined that at the level of kinship of worldview values of Ukraine with the Euro-Atlantic community, Spiritual and cultural kinship arises, which is also one of the dimensions of the vector of spirituality. It is argued that the modern reform of education fundamentally differs from all previous ones in that it is for the first time carried out not on the basis of state-class ideological requests, but on the ideas of the meaningful and valuable existence of a person, on the logic of his evolutionary development. It was determined that the main paradigm for the development of the vector of spirituality of those seeking education in the conditions of war is the creation of safe conditions for learning, constant psychological support, involvement of parents in the educational process, emotional safety and increasing the level of satisfaction of social and spiritual needs.

Taking into account the challenges presented in this work, it is necessary to creatively and systematically develop complex explanatory and propaganda work regarding the spiritual and cultural affinity of Ukraine and the Euro-Atlantic community in key spheres of society's life. The historic chance to defeat the aggressor will allow Ukraine to restore territorial integrity, rebuild the economy and social sphere, and create conditions for deep modernization in the scientific and educational spheres on the basis of the system-forming vector of the spirituality of Ukrainians.

Key words: spirituality, synergy, integration, spiritual values, national self-awareness, morality, public position.

Ковалевський Сергій Вадимович – доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри інноваційних технологій і управління Донбаської державної машинобудівної академії (м. Краматорськ, м. Тернопіль, Україна). E-mail: kovalevskii@i.ua

Kovalevskiy Serhii Vadymovych – Doctor of Technical Sciences, Professor, Head of the Department of Innovative Technology and Management of Donbas State Engineering Academy (Kramatorsk, Ternopil, Ukraine), E-mail: kovalevskii@i.ua

Кошева Людмила Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної культури і спорту Донбаської державної машинобудівної академії, м. Краматорськ, м. Тернопіль, Україна E-mail: kosheva@i.ua

Kosheva Liudmyla Vasylivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Physical Culture and Sports Department of Donbas State Engineering Academy (Kramatorsk, Ternopil, Ukraine). E-mail: kosheva@i.ua